

JEN SE SVÝMI MYŠLENKAMI ČLOVĚK BYL...

Život v komunistickém lágru

ANOTACE:

Prostřednictvím aktivity se žáci pokusí vžít do situace politického vězně 50. let 20. století v někdejším Československu a popsat jeden den, který prožil například v lágru, bunkru či korekci. V následné reflexi pak svoje úvahy porovnávají se skutečností.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV a GV: jazyk a jazyková komunikace, člověk a společnost

OV: jazykové vzdělávání a komunikace, společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV a GV: OSV, VDO

OV: OVDS

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

ZV a GV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

OV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

DOPORUČENÝ VĚK: 14+

CÍLE:

Žáci:

- umějí vlastními slovy popsat, co všechno mohl politický vězeň v době 50. let 20. století prožít v komunistickém lágru, bunkru či korekci;
- si uvědomují, jakým způsobem komunistický režim nejen perzekvoval své vlastní obyvatelstvo kvůli jiným politickým názorům, náboženskému přesvědčení atd., ale i to, jak důležité je umět se jakémukoli bezpráví postavit.

DĚLKA: 90 min. (včetně projekce filmu)

POMŮCKY:

- psací potřeby, papír (sešit)
- případně učebnice dějepisu pro 9. ročník či přístup k internetu

POSTUP:

1. Na začátku hodiny pouze uvedeme téma, kterému se budeme věnovat (50. léta 20. století v komunistickém Československu, doba nejtvrďší diktatury, politických procesů, pomocných technických praporů, komunistických lágrů apod.).
2. Následuje **projekce filmu**.
3. Poté žáky vyzveme, aby napsali úvahu na téma „Můj jeden den v komunistickém lágru/bunkru/korekci“ (výběr záleží na učiteli a je mj. ovlivněn tím, jaké další znalosti o tématu žáci mají, dále pak jejich věkem apod.). Ve svém příběhu se zaměří mj. na tyto otázky: Co všechno byste jako političtí vězni mohli během jednoho dne

prožít? Co byste kolem sebe viděli? Jaké myšlenky by se vám honily hlavou? Hlavním informačním zdrojem by měl být film, další informace však mohou žáci vyhledat v učebnicích dějepisu, případně na internetu.

4. Poskytneme žákům dostatek času na zpracování úkolu, alespoň však 30 minut (stejně tak je možné úvahu zadat jako domácí úkol do příští vyučovací hodiny).

REFLEXE:

Reflexi lze provést dvojím způsobem. Vyzveme (vybrané) žáky, aby přečetli své úvahy, a společně s ostatními diskutujeme nad jejich obsahem (např. porovnáváme popsané události s tím, co skutečně vězni prožívali).

Reflexi lze také provést až poté, co se nejprve sami s obsahem úvah seznámíme. Tento způsob je vhodnější v tom, že víme, co se v úvahách objevilo, čemu žáci neporozuměli, k čemu se hodně vraceli – podle toho pak vedeme diskusi. Nevýhodou se může jevit jistý časový odstup (potřebujeme určitý čas na seznámení se s obsahem prací).

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Podobnou úvahu zadávám žákům při popisu jednoho dne v nacistickém koncentračním / vyhlazovacím táboře. Díky této zkušenosti vím, že je třeba na začátku práce stanovit alespoň minimální kritéria úvahy (např. rozsah, popis jednoho dne – žáci občas popisují dobu celého věznění apod.). Zároveň se však vždy snažím žákům dát co největší prostor pro jejich kreativitu (pohledy mladých lidí na dané situace mohou být velmi zajímavé a netřeba je svazovat pevně daným rámcem).

Stanislav Švejcar, ZŠ Zámecká, Litomyšl

Aktivitu jsem realizovala s žáky 3. ročníku gymnázia. Film je velmi emotivní, nečekala jsem, jak moc se žáků dotkne. Proto je třeba ponechat jim krátký čas na reflexi. Je třeba se dopředu připravit (zejména pokud nejste dějepisáři jako já), například pomocí přiložených otázek a odpovědí. Žáci se především ptali na Miladu Horákovou, i když o ní měli nějaké informace, chtěli vědět více. Došlo také na otázky týkající se Klementa Gottwalda, jeho manželky, Edvarda Beneše (pro hledání odpovědí jsem žákům doporučila knihu P. Kosatíka *Devět žen z hradu*), znárodnění a celkově na události v únoru 1948.

Žáci nemohli pochopit, že ostatní mohli něco takového připustit. Domnívali se, že něco podobného se v dnešní době nemůže přihodit. Jeden z nich dokonce uvedl, že dnešní lidé jsou demokracií tak rozmazlení, že si ji nedají vzít. Divili se, proč se věznění fyzicky nebránili, nekladli odpor (doslova uvedli „třeba je praštit dveřmi, když byli na cele dva“). Rozebírali jsme fyzickou a psychickou odolnost, statečnost, co je to zlomit a nezlomit člověka, intelektuální převahu. Hodně o tom přemýšleli, protože ještě po vyučování za mnou přišli, jestli si opravdu myslím, že jejich názor, že se měli „poprat“, je zcestný. Diskuse se celkem přirozeně stočila i k současné politické situaci u nás.

Na konci druhé hodiny jsem za domácí práci zadala úkol „Jeden den v žaláři“. Chtěla jsem jim dát prostor, aby si doma vše promysleli, případně dohledali. Překvapilo mě, že se mě žáci ptali, jestli mohou psát z opačného pohledu – z pohledu referentů.

Třetí hodinu jsem domácí práce vybrala, dobrovolníci je četli před třídou. Žáci většinou volili popis jednoho dne, a to dne před popravou, přičemž často využívali informace a citace z filmu. Jeden den z pohledu dozorce nakonec vypracoval pouze jeden žák a jeho práce byla vcelku zdařilá.

Lenka Dostálová, Gymnázium Sokolov a Krajské vzdělávací centrum

UKÁZKA REALIZACE:

Práce žáků 3. ročníku Gymnázia Sokolov

Čas se krátí. Úlyšim v hlavě, jako bítí vteřina za vteřinou.
Je noc a do světlání zbývá jen pár hodin. Jsem lada, v celé,
kavčím a odsouzená k smrti. Hlavu se do právu za světlání.
Žeším se schoulená a barmocná v malé bílé místnosti bez okna.
Všude kolem je tma a špina. Pocháim mnoh mraza a celí mi
něto chladne. Pořád si kladu otázku, proč tu jsem? Proč si
pro mě přijeli, odvzeli mě, kmlidili a kavčeli.
Bolest, ta neshukčímá a nepopasitelná bolest. Má chodidla jsou
laka nateklá, kř se nemůžu ani postavít. Po ranách bíčím
mám krvácijící odvrání a hnísající rány. Bolí se tak moc, kř
má se vlastně ani necítím. Co ale cítím, je obrovská bolest
srdce. Nevím, co se teď děje s mou rodinou. Uklíčili jim laka?
nebo jsou v počátek? Nevím. Bojím se. Máim strach, ale
laka vřete. Cítím, jako slabnu. Už mi není pomoci. Mé hodiny
jsou sečteny. Ráno se všechno skončí. Jaka moc bych si
přála, ještě jednou, křet svým blízkým, jako moc je miluji
a objmout je. ještě jednou, naposlady...

Jste ke svobodě pocit. Jediné v minulosti, kde máte jen
kous pěkna připomínající posel, a chystáte svůj život.
Na obloze se objevily kmeny desítky mraky, které
sahaly i ke poslední paprsku slunce, který se k vám
malým obláčkem dostal. Od mala vám všichni říkají,
že konání dobrých skutků je cestou ke štěstí, že dobro
vždycky vyhraje nad zlem. Ovšem nyní, když odpovídáte
poslední minutě do své vlastní pojmy si uvědomujete,
že takhle to opravdu na světě nechodí. Na bílé zdi, do
které poslední dny neustále houkáte, běží události vašeho
životu. Zaujímá vás ještě slzy, když vidíte, co všechno
jste stihli či nestihli. Člověk se postavil světu ohrožení,
kterou vede k zabití a násilím nevinných československých
občanů, a se ka přiznal o hlavu. Navzdor tomu se
nestydí mu nebo ušesovat jako na schůzce Československa,
a se vás usere dvakrát víc. Možná ani nemáte strach
ze smrti, jako se obávají vašich dětí, přátel, spolu.
Najednou se v mžičce objevuje vzpouška hlídání, jeho stín,
který dopadá na sed před vámi, jako by byl
symbolickou agonou vašeho života. Teď opravdu chystáte,
že umřete na i se naději a vy se vydáváte na
pozemí.